כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויחי ■ ח' טבת ה'תשע"ד ■ 11.12.2013 ■ גליון מס' 253

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת קיץ

באזור סקי בהרי שוויץ נמצא מלון כשר למהדרין. האם מבחינה הלכתית מותר לגלוש באתר הזה בסקי בשבת?...

המשך בעמ' 2

סיפור לשבת

"יש לי חבר יהודי בג'ורג'יה..."

אני מתרווח במושבי בטיסת אל על בדרכי לישראל לחגיגת בר המצווה של אחד מחברי קהילתנו...

המשך בעמ' 3

שביבים

- גלגול מחילות
- האם אשתו של רב יוסף הדליקה נרות שבת משחשיכה ח"ו
- מי הם תרמודאי ואם יש פרסומי ניסא לגויים
- לבטל כוחות החיצוניים

המשך בעמ' 5

פרשת ויחי

אי אמירת אמת בחוות דעת על מוצר

/ הרב שלמה אישון*

לאחר פטירתו של יעקב אבינו אומרים אחי יוסף אל יוסף: "אביך צוה לפני מותו... כה תאמרו ליוסף, אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם..." (בראשית נ טז-יז). במסכת יבמות (סה ע"ב) למדים מכך ש"מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום", שהרי באמת יעקב לא ציווה לומר זאת ליוסף.

נחלקו ב"ש וב"ה בשאלה האם יש לשבח גם כלה בעלת מום במילים "כלה נאה וחסודה". ב"ה הסוברים שכן, מביאים ראיה לדבריהם ממנהג העולם: "מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? הוי אומר: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות." (כתובות יז ע"א) ובארו שם בתוס' שגם ב"ש מודים לב"ה ככל שמדובר במקח, וחולקים רק לגבי כלה.

בטעם ההיתר לשבח מקח רע כתב הריטב"א: "דכל שהוא מפני דרכי שלום אין בו משום מדבר שקר תרחק".

אכן כותב הרש"ש, כל זה רק בלוקח מן השוק שאינו מכיר את המוכר ואינו יכול לבטל את המקח שאז "מה לו לחבירו לגלות לו מומיו להדאיבו באין תועלת" אולם "בלוקח מקח מן החנות, ומראהו לתגר או לקרובו ודאי דאם רואה בו איזה חסרון מצווה או חובה עליו לגלות לו בכדי שיחזירנו להחנווני".

מכאן נלמד בק"ו, שאם הקונה בא להתייעץ לפני הקניה האם לקנות את המוצר, חובה לומר לו את האמת, אף שהדבר עלול לפגוע במוכר: "שכיון שבא לשאול עצה ממך אם זה מקח טוב חייב אתה להגיד לו עצה הגונה לו הגם שלאחר זה יגרום שלא יוכל למכור מקחו, מ"מ אתה חייב לדאוג על הלוקח ששואל עצתך וסומך עליך וצריך להגיד לו מה שטוב לו ואין אתה צריך לדאוג עכשיו רק עם השואל ולהשיבו לפי דעתך" (שו"ת משנה הלכות יב רעח).

* מפרסומי מכון כת"ר לכלכלה על פי התורה.

יששכר חמור גרם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כוחות גלויים וכוחות נסתרים פועלים בציבוריות של עם ישראל, מהם כוחות שנתמנו משמים, ומהם כוחות שנרתמו לפעול מיוזמתם האישית ללא כל מינוי מלמעלה. הרמב"ם (פ"ג מהל' תלמוד תורה ה"א) כותב: "בשלושה כתרים נכתרו ישראל: כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה - זכה בו אהרן, כתר מלכות - זכה בו דוד, כתר תורה - הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל". את שלושת הכתרים הללו מוצאים אנו אצל בניה של לאה אמנו, בכתר המלכות זכה שבט יהודה, בכתר הכהונה זכה שבט לוי. את נכתר הלישי, כתר התורה, אף אותו אנו מוצאים אצל בניה של לאה, אצל שבט יששכר, שכתרו גדול משל אחיו כמו שכתב הרמב"ם: "שמא תאמר שאותם הכתרים (כהונה ומלכות)

גדול מכתר תורה? הרי הוא אומר: 'בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק' - הא למדת שכתר תורה גדול משניהם".

כתר התורה גדול משניהם לא רק מפני חשיבותה של התורה אלא גם בגלל הדרך שהאדם זכה בה, בעוד כתר המלכות וכתר הכהונה ניתן להם כמתנה משמים, הרי כתר התורה אין האדם זוכה לו אלא בזכות יוזמתו האישית של הלומד, שבבחירתו ועמלו הקדיש את חייו ללימוד התורה. וכזה היה שבט יששכר, שלא נתמנה מן השמים לשום תפקיד ציבורי בעם ישראל, ועל אף זאת גדולה היתה תרומתו התורנית לטובת האומה. את יחודו של שבט יששכר מוצאים אנו כבר במדבר סיני, למרות שיששכר היה הבן התשיעי ליעקב, הריהו מקריב שני כאשר הקריבו הנשיאים את קרבנם בחנוכת המשכן, ככתוב: "ביום השני הקריב נשיא יששכר", את הסיבה להקדמה הזו מפרש רש"י: "בשביל שני דברים זכה להקריב שני לשבטים, אחת שהיו יודעים בתורה, ואחת שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו". מה היתה העצה ומדוע יעצו אותה לנשיאים מסביר המדרש (תנחומא, נשא יד): "כיון שראו שנעשה המשכן ולא היה חסר בו כלום, אמרו: מה יש לנו להביא? הלכו והביאו עגלות שיהו נושאים עליהן את המשכן, (הנשיאים ראו את הדברים בחיצוניותם) ומי נתן את העצה הזו? שבטו של יששכר שהיו חכמים וגיבורים בתורה שנאמר (דה"י א, יב לב): 'ובבני יששכר יודעי בינה לעתים', לפיכך זכו להקריב ביום השני". ובמדרש אחר (במד"ר פי"ג טו) אמרו: שנשיא יששכר הקריב את קרבן הנשיאים על שם התורה, וזכה לכך "לפי שהם אהבו את התורה יותר מכל השבטים". ומשום אהבתם את התורה קבעו בשמים את מקום חניתם במדבר סמוך למשה, כמו שפרש"י (במדבר ג לח): "טוב לצדיק וטוב לשכנו, לפי שהיו (שבט יששכר) שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה". וכך פירש הרמב"ן (שם ב ב) את סמיכות שבטו של יששכר במדבר למשה: "ועליו שבט יששכר שהוא בעל תורה".

אהבתם לתורה של שבט יששכר נמשכה גם אחרי כניסתם לארץ, וכאן הם משכללים אותה עד כדי עריכת הסכם שותפות עם שבט זבולון, הסכם שיאפשר להם לעסוק בתורה, ככתוב: "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך" וכמו שפרש"י: "שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה". וכאן רואים אנו את גדלותו של שבט יששכר, שאעפ"י שלא נצטווה כשבט לוי ללמד את התורה בישראל, הם מעצמם ביזמתם העניקו מחכמתם לאומה כולה. כך מוצאים אנו אותם בימי השופטים ככתוב (שופטים ה טו): "ושרי ביששכר עם דבורה" ופרש"י: "שרי שביששכר הם סנהדראות עוסקין בתורה יודעי בינה לעתים, הם תמיד עם דבורה ללמד בישראל חק ומשפט". וכך ממשיכים הם בימי דוד (דבה"י א, יב לג) ככתוב: "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל". העוצמה התורנית של שבט יששכר באה לא רק מכשרון ולימוד אלא גם מתכונות מיוחדות של אהבה והתבטלות לתורה, כמו שמובא בספר "הזהר" (ח"א עמוד רמב א) על הכתוב: "יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים" ששאלו: וכי יששכר חמור נקרא? ואם תאמר שנקרא כך מפני שעסק בתורה, הרי ראוי לקרוא לו סוס או אריה או נמר, למה נקרא דווקא חמור? אלא אמרו: משום שהחמור מקבל עליו משא ואינו בועט באדונו כשאר בהמות, ואין בו גסות רוח, ואינו חושש לשכב במקום מתוקן. אף כאן יששכר, שעסקו בתורה, מקבל עליו המשא של התורה ואינו בועט בקב"ה, ואין בו גסות רוח, כחמור שאינו חושש לכבודו אלא לכבוד אדונו. "רובץ בין המשפתים" - כמו שאמרנו: "ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל".

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלה: באזור סקי בהרי שוויץ נמצא מלון כשר למהדרין והאזור כולו מתוחם בערוב כשר למהדרין אף הוא. האם מבחינה הלכתית מותר לגלוש באתר הזה בסקי בשבת?

תשובה: גלישת סקי בשבת אינה ראויה ואף צד חשש איסור יש בדבר.

ביאור: נראה דבגלישת סקי בהכרח ישנם פעולות שעל ידם מתרסק שלג (כגון ע"י מוטות היד, וע"י המגלשיים בעת סיבוב) ואיתא במסכת שבת[א] שאסור מדרבנן לרסק שלג וברד בשבת (ועיין שם ברש"י ובשאר ראשונים טעמי האיסור) וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך[ב].

ואף דבנידון דידן הוא לא מתכוין, ואם כן הוי פסיק רישא דלא איכפת ליה באיסור דרבנן, ועוד כמה סברות להיתר המבוארות בבית יוסף[ג], מכל מקום נראה דלא גרע מנידון הטלת מי רגלים בשלג המבואר בשולחן ערוך[ד], דדעת המהר"ם מרוטנבורג להתיר, והרא"ש היה נזהר בדבר, ודעת הב"ח והמהרש"ל משמע לפסוק כרא"ש שיש ליזהר בדבר, ודעת האליהו רבה לפסוק כמהר"ם מרוטנבורג המתיר, אם לא שאפשר ליזהר בלא טורח, ודעת הט"ז להתיר לגמרי כמהר"ם מרוטנבורג, אמנם גם הט"ז נראה שיורה בנידון דידן ליזהר, דהרי טעמו הוא דאכן הטלת מי רגלים הוא פסיק רישא להמסת שלג, אבל כיון דאי אפשר אחרת דהרי כל הארץ מלאה שלג, אם כן אי אפשר לאסור הדבר, ולפי זה בגלישת סקי לתענוג בשבת, הרי אפשר בלאו הכי - גם הט"ז יודה שיש ליזהר בדבר.

עוד נראה שגלישת סקי בשבת אינה ראויה לכבוד השבת, והוי גם עובדין דחול, דומיא מה דמצינו בדברי הפוסקים לגבי נסיעה על אופניים בשבת דהסכמת הפוסקים[ה] לאסור מכמה טעמים וביניהם: עובדין דחול, ושמא יצא חוץ לתחום וחוץ לערוב, וטעמים אלו שייכים גם בגלישת סקי.

כל זה בענין פעולת הגלישה עצמה, ונראה דאי אפשר בלאו הכי לעשות סקי בלי שאר חילולי שבת הכרוכים בדבר, ולכן אין זה שייך כמעט למעשה.

א - דף נא:
ב - או"ח סימן ש"כ סעיף ט'.
ג - סימן ש"כ (סוף סעיף ט').
ד - שם סעיף י"ד.
ה - עיין מראה מקומות בספר שמירת שבת כהלכתה חלק א' פרק ט"ז הערה נ"ב

סיפור לשבת

"יש לי חבר יהודי בג'ורג'יה..."

/ חיים צבי קוניקוב*

אני מתרווח במושבי בטיסת אל על בדרכי לישראל לחגיגת בר המצווה של אחד מחברי קהילתנו. השעה היא 11:30 בבוקר וביחד עם 450 הנוסעים האחרים אני מנסה להסתדר בצורה הנוחה ביותר לטיסה הארוכה לארץ הקודש. ראשי סחרחר עליי. אני עדיין לא יכול להאמין למה שקרה לי לפני שעות אחדות בלבד. בשל פטירתה של אמי עליה השלום, השתדלתי להשתתף בכל תפילה ולומר קדיש לזכר אמי. אלא שטיסת ג'ט-בלו (JetBlue) מספר 46 מאורלנדו לשדה התעופה קנדי בדרך לישראל היוותה עבורי אתגר אמיתי.

לוחות הזמנים של טיסות ההמשך שלי היו צפופים מאוד ולכן סידרתי שאחי, שליח חב"ד ברוזלין שביניו-יורק, יאסוף אותי משדה התעופה קנדי ואסע למרכז חב"ד בעירו, שם אשתתף בתפילת המנחה.

הייתי מוכן לכל האפשרויות - או כך לפחות חשבתי. ביידיש קיים ביטוי שאומר, "א מענטש טראכט און גאט לאכט" - או בלשון הפסוק "רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום". זו הייתה דוגמא מושלמת. היינו אמורים לצאת מאורלנדו בשעה 4:15, אבל הטייס הכריז על עיכוב של 90 דקות בגלל מזג אוויר גרוע.

לא פספסתי אמירת "קדיש" אחת מאז שאמי הלכה לעולמה עשרה חודשים קודם לכן. מה לעשות? הייתי מודאג וחשבתי על פתרונות אפשריים. ארד מן המטוס. אחמיץ את הטיסה - תמיד אוכל להזמין עוד טיסה, אבל לא אוכל להחמיץ אמירת "קדיש".

"סליחה", שאלתי את אחת הדיילות, "יש לי פגישה חשובה בניו-יורק ואם לא אוכל להגיע לשם בזמן, אאלץ לרדת עכשיו מן המטוס". "אני מצטערת מאוד", הוא השיבה בנימוס. "איננו יכולים לחזור. אנו כבר על המסלול, ממתינים להמראה. ישנם מטוסים לפנינו ומאחורינו. אנחנו לא יכולים לזוז, זה בלתי אפשרי". טוב, לפחות ניסיתי...

חלפו שלושים דקות והעניינים לא זזו. כל כמה שניות הסתכלתי בשעוני וחישבתי מהו הזמן המוקדם ביותר שנצליח להגיע בו. חלפו עוד 15 דקות. ראיתי שאני מוכרח לעשות משהו - אבל מה?

פתאום חלפה במוחי מחשבה נועזת. אולי נמצאים על הטיסה מספיק יהודים למניין? לא הבחנתי ביהודים דתיים, אבל זו הייתה תקוותי האחרונה.

"לפני שאתחיל למשוך תשומת לב מכל הנוסעים, אבדוק את סיכויי ההצלחה שלי", אמרתי לעצמי. כשאני משתדל שלא להתבלט, קמתי ממקום מושבי, לכאורה כדי לחלץ את עצמותי, וצעדתי הלוך ושוב במעבר המטוס כשאני תר אחרי פנים בעלי מראה יהודי. אבוי, רק לבחור שבמושב האחרון היו פנים בעלי מראה יהודי, ואפילו לגביו לא הייתי לגמרי בטוח. האם אני חולם או נואש עד כדי כך שאני מדמיין לעצמי שהוא נראה יהודי? אזרתי עוז ושאלתי אותו ישירות: "אתה יהודי?" כשהוא ענה לי "כן" כמעט קפצתי לתקרה מרוב שמחה. הסברתי לו מהר שהיה עליי לומר "קדיש" לאמי וכי אני זקוק למניין. הוא הבין. "ספור אותי כאחד מן העשרה" (מניין לתפילה זקוק לעשרה גברים יהודיים), הוא השיב והתיישב בחזרה אל מול מסך הטלוויזיה כשהוא מניד קלות בראשו כדי לאחל לי מזל טוב בחיפושיי.

כשאני מעודד על ידי ההצלחה הראשונה הלכתי וזיהיתי עוד פנים "בעלי מראה יהודי". לא חלף זמן רב והגענו לארבעה. כל אחד מהם אמר לי, "אני לא דתי" או "אני לא יודע איך להתפלל". עם זאת, הם גילו נכונות לעזור. הדקות הוסיפו לנקוף, אך נתקלתי במבוי סתום. לא הצלחתי לזהות עוד פנים בעלי מראה יהודי. ככלות הכל, כמה פורטוריקנים יכולים היו להיות יהודים? האם עליי לחדול ממאמציי? לוותר? הלכתי ממושב למושב ושאלתי, אך הפעם בסגנון קצת אחר. "סליחה, האם מישהו ביניכם הוא יהודי?" שאלתי, והבלתי אפשרי הלך וקרם עור וגידים. פעם בכמה זמן, התשובה הייתה "כן, הוא יהודי", או "כן, אני יהודי". הצלחתי להגיע לשבעה אנשים. הייתי זקוק לשלושה נוספים בלבד. במפתיע, אחד ממנהלי חברת ג'ט-בלו ישב במושב רגיל. "אני יכול לעזור לך?" הוא שאל. חשבתי שהוא סתם פועל בהתאם לכללי שירות הלקוחות של החברה, אבל משהסברתי את הבעיה שלי, הוא מיד נחלץ לעזרתי. בראשי החלה להתנגן מנגינת הפרסומת של חברת ג'ט-בלו. לתדהמתי הוא הציע להשתמש במערכת הכריזה כדי להודיע כי דרושים מתנדבים בני הדת היהודית. "תודה", השבתי לו, "אך אני מעדיף למשוך פחות תשומת לב". "סלח לי", קרא אדם שישב בעבר השני של המעבר. "שמעתי את שיחתך. אני יהודי". כעת היו לנו שמונה אנשים. התחלתי להאמין שזה עומד לקרות. המשכתי בחיפושיי. התחלתי לחוש התרגשות נוכח הסיכוי שיתקבץ לו "מניין" בדרך נס, אולם סדרת תשובות שליליות לשאלתי החזירו אותי למציאות. נוסע אחד שמאוד רצה לעזור אך לא היה יהודי אמר לי, "החבר שלי הוא חצי יהודי". כששמע תקווה מתגנב ללבי, שאלתי את חברו, "אתה יהודי?" - "לא, לא ממש", הוא אמר לי. מאוכזב, פניתי ללכת משם, אך הוא קרא אחריי והוסיף, "אבל סבתא שלי הייתה יהודייה". פניתי אחורנית ושאלתיו, "אמא של אמא שלך?" - "כן, אבל זה לא עושה אותי יהודי, נכון?" "בטח שכן!" אמרתי לו. "יופי, פתאום אני מגלה שאני יהודי! אולי האיחור בטיסה היה שווה רק בשביל זה!". כפסע ביני לבין ההצלחה, התחלתי לצעוד בבטחון במורד המעבר כשאני מוכן להשיק את המניין הכמעט מושלם. בשלב זה כבר ידעו כל נוסעי המטוס מה מתרחש. פעם בכמה זמן שאלני המנהל, "לכמה הגעת?" כשאמרתי לו שהגעתי לתשעה, הוא דיבר במכשיר הקשר

המשך בעמוד הבא...

שלו עם תא הטייס ושאל אם יש יהודים בין אנשי הצוות. "שלילי", הגיעה התשובה. בנקודה זו רצו כולם לעזור, אך המצב נראה חסר תקווה. כבר עברתי פעמיים על כל מושב והתחלתי להשלים עם העובדה הקודרת שעל הטיסה הזאת קיימים כנראה רק תשעה יהודים ממין זכר מעל גיל 13.

בעודי עושה את דרכי בייאוש חזרה למושבי, מישהו שריחם עליי מאוד עצר אותי ושאל: "יש לי חבר יהודי בג'ורג'ייה שאני יכול להרים אליו טלפון. זה יעזור?" הסברתי מדוע זה לא יעזור והודיתי לו בכל מקרה. התקשרתי לאחי וסיפרתי לו את הסיפור כולו. "אתה לא תאמין: יש לנו תשעה אנשים למניין הזה! אבל זהו זה," אמרתי לו בדאגה. "אתה הרי קצין דת במשטרה כאן? אולי תשיג ליווי משטרתי למטוס, או אולי תוכל לגרום לאדם יהודי מן הבטחון להגיע לכאן ולעלות למטוס?" הוא אמר שהוא ינסה, אבל לא נשמע מעודד במיוחד. הזמן והסיכויים פעלו שניהם נגדנו.

"אם לא אצליח להשלים את המניין הזה אחרי שהשגתי תשעה יהודים על הטיסה, זה יהיה מאכזב נורא", אמרתי לעצמי. הכנתי את עצמי נפשית לאכזבה שכזו, מפני שלא נשארו לי ברירות. שבתי למושבי וחיכיתי לראות מה יקרה.

חלפו שניות מספר. הנוסע שישב ממש מאחוריי כחכח בגרונו ואמר, "אני ממש מצטער, אבל קודם, כשאמרתי לך שאני לא יהודי, לא אמרתי את האמת. האמת היא שאני יהודי". עיניי התרחבו בפליאה. בהתחלה חשבתי שהוא עובד עליי, או שהוא סתם מנסה להיות נחמד כי הוא רואה עד כמה אני נואש. הייתי חשדן וידעתי שאני צריך לחקור אותו קצת. "אמך יהודייה?" שאלתי אותו בניחותא (כאילו עמד לרשותי כל הזמן שבעולם). "בטח", הוא השיב. "שם נעוריה הוא הורוביץ. אין שם יותר יהודי מזה"; ואז הוא הוסיף, "אין כל ספק בכך. אני אפילו מכיר את תפילת "ברוך אתה אד-ני...".

כולם סביבי היו נרגשים מאוד. נופפתי בזרועי למנהל המסור מחברת התעופה שישב כעשר שורות לפניי. "הצלחנו!" קראתי. "יש לנו עשרה אישי!" הוא כל כך שמח שאפשר היה לחשוב שהוא זכה בלוטו.

המנהל הזמין אותי להיפגש עם הדיילות בחלק האחורי של המטוס. הוא רצה להבטיח שה"מניין" יתנהל כשורה. הלכתי לשם ואמרתי להם שבעצם אני לא צריך הרבה, ושאני לא רוצה לגרום להם אי-נוחות כלשהי. הצעתי שנתחיל לאחר חלוקת המשקאות כדי שלא נפריע להן בעבודתן. מעבר לכך, אמרתי להם שתפילת המנחה תיקח בין שבע לעשר דקות בסך הכל. כמו כן הודיתי להן על עזרתן ועל ההבנה שגילו. המנהל הציע להודיע לי לכשיסיימו את חלוקת המשקאות במטוס. הוא אף אמר שיסייע לי לאסוף את תשעת המתנדבים שלי. ברגע שקיבלתי את ההודעה ממנו התחלתי ללכת במורד המעבר ו"לאסוף" את האנשים. (קיוויתי שאזכור מיהם ואכן זכרתי). כעבור זמן קצר שורה של יהודים צעדו אחריי לכיוון אחורי המטוס. כשלוש שורות לפני הסוף ראיתי פתאום פרצוף שהחמצתי. "הוא נראה יהודי ללא ספק", חשבתי לעצמי. עם כל האנשים האלה שאינם מוכרים לי, אולי מוטב שיהיו לנו אחד-עשר איש, ליתר בטחון. לפיכך עצרתי ושאלתי אותו, "אתה יהודי?"

"כן", הוא השיב, "אבל תראה, אתה חוסם את המעבר! כל האנשים האלה רוצים לעבור!" אמרתי לו, "האנשים האלה הם המניין שלי". האיש התאושש מתדהמתו ואמר, "אם ככה, גם אני בא".

האווירה בחלק האחורי של המטוס הייתה אקסטטית ומחשמלת. הגברים היהודיים היו מאושרים כל-כך שהיה אפשר לחשוב שהקבוצה שלהם זכתה בליגת האן. בי. איי. נדחסנו לתוך המטבח הזעיר באחורי המטוס. לדיילות בקושי היה מקום לעמוד איתנו, ולכן הצעתי להן בנימוס לעמוד לפנינו "כדי לוודא שאיש לא יפריע לתפילה". הן נענו לבקשתי בשמחה.

לפני תחילת המניין הסברתי לחברים הלא-דתיים מה אנו עומדים לעשות. ממבטיהם ההמומים נראה היה שרק שלושה מאחד-עשר האנשים השתתפו אי-פעם במניין. אמנם מטרתי העיקרית הייתה לומר קדיש, לא רציתי שאותם יהודים חילוניים יחוו את התפילה כמין מס שפתיים. לכן ניצלתי את ההזדמנות לומר כמה מילים על מושג התפילה. "התפילה אינה מוגבלת למקום מסוים אלא ניתן להתפלל בכל מקום, החל בחדרך הפרטי ועד למטוס ג'ט-בלו שתקוע על מסלול ההמראה שלו", כך אמרתי להם, ואז הגעתי לפרטים הטכניים. "כיוון שחברת ג'ט-בלו לא מחזיקה עדיין עשרה סידורי תפילה בטיסות הפנימיות, אני אנהל את התפילה בטקסט המקורי - בלשון הקודש -ובעל פה. אני מבקש מכם רק שתגידו "אמן" בזמן המתאים". "איך נדע מתי לומר אמן, אם אנו לא מבינים עברית?" שאל אחד הנוסעים בהגיון, ואכן הייתה זו שאלה טובה. "אני אאותת לכם באגודלי בזמן המתאים", השבתי לו. הוצאתי את הכיפה שלי מתחת לכובעי ונתתי אותה לאחד האנשים שעמד סמוך אליי. שאר הגברים לקחו לעצמם כיפות (מפיות נייר) מן המטבח באדיבות חברת התעופה ג'ט-בלו. התמונה הייתה רבת עוצמה. הדיילת שאלה אם היא יכולה לצלם אותנו בשעת התפילה ואמרתי לה שאין לי שום בעייה עם זה. בלי דיחוי נוסף התחלתי במניין שלנו. כלפי חוץ, הרגשתי נהדר כשהרמתי את אגודלי בפעם הראשונה! כלפי פנים הייתי נרגש עד מחנק בתחושת הודיה לאלוקים. הגברים אמרו "אמן" בקול רם וברור. אנשי הקבוצה הזאת כלל לא בושו או נבוכו נוכח מורשתם. כל המטוס המה מהתרגשות. גברים חבושי מפיות נייר צעקו "אמן" עם כל הרמת אגודלים של הראביי הזה בעל המראה המיושן, בעוד הדיילת מצלמת הכל. בלי ספק לא הייתה זו התמונה האופיינית לפרסומת של חברת ג'ט-בלו.

למרות הצד המשעשע שבסיטואציה ניכר היה שהעניין נוגע ללב הגברים שבמניין, והם נשארו ממוקדים ורציניים במשך כל התפילה. סיימתי את התפילה מהר והודיתי לכולם מקרב לב על השתתפותם. לאחר מכן שבנו למקומותינו. כמעט מייד הכריז הטייס שהעיכוב הסתיים וכי אנו אמורים להמריא בעוד דקות אחדות לכיוון שדה התעופה קנדי. הייתה תחושה מדהימה, כמעט כאילו המניין היווה חלק מלוח הזמנים.

כשהמטוס היה באוויר, אחד היהודים במניין בא למקום מושבי שהיה סמוך למסדרון. כשדמעות בעיניו, הוא אמר: "אני בכלל לא מעורב בחיים היהודיים ואני רוצה להודות לך על התזכורת המדהימה הזאת למורשת שלי!" כעת היה זה תורי לחוש ענווה. מצווה אחת גוררת מצווה נוספת. לא יאומן שככה התחלתי את מסעי לארץ הקודש!

* (מתוך אתר "בית חב"ד" באינטרנט)

שביבים / שאול שיף

גלגול מחילות

כותב הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א:

בפרשתנו כתוב, ויקרבו ימי ישראל למות, ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו וגו', אל נא תקברני במצרים. (בראשית מ"ז, כ"ט). פירש רש"י: "אל נא תקברני במצרים - שאין מתי חוצה לארץ חיים אלא בצער גילגול מחילות". ובספר מרפסין איגרי בפרשתנו, הקשו, וז"ל: אם מחמת צער גלגול מחילות ביקש יעקב שלא להיקבר במצרים, אם כן היה לו לבקש להיקבר בירושלים, ולא בחברון, שכן אמרו חכמים במסכת כתובות (דף קי"א ע"ב): "עתידין צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים", ונמצא כי עדיין יהיה לו צער גלגול מחילות מחברון לירושלים, ?

א) ותירצו שם בשם הרב ח.צ. פרבשטיין שליט"א, וז"ל: יש הבדל בין מתי חוץ לארץ למתי ארץ ישראל. ואכן אמת הדבר שבסוף כולם מגיעים לירושלים, אלא שמתי חוץ לארץ מתגלגלים גופותיהם בעפר לירושלים, ושם בירושלים מתקיימת בהם תחיית המתים. מה שאין כן מתי ארץ ישראל שאינם קבורים בירושלים, אלא בשאר ערי הארץ, תחייתם ויציאתם מהעפר מתקיימת במקום קבורתם, ואחר כך עולים הם לירושלים.

ומה שאמרו חכמים בגמרא בכתובות (שם): "עתידים צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים", הכוונה שהבצבוץ - הוא התחייה והקימה מהעפר, נעשית במקום הקבר בארץ ישראל, ורק אחר כך עולים לירושלים, ומתי חוץ לארץ צריכים להתגלגל עד ירושלים. ולכך ביקש יעקב: "אל נא תקברני במצרים, שאין מתי חוץ לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות", ויעקב לא רצה שגופתו תתגלגל, אבל בחברון לא היה איכפת לו להיקבר, שאף שלבסוף בזמן תחיית המתים יצטרך להגיע לירושלים, מכל מקום הגופה לא מתגלגלת, ואין התחייה בצער. עכ"ל.

ב) עוד תירצו שם בשם הרב יאיר ידידיה פחה שליט"א, וז"ל: כתוב בספרי המקובלים (על פי הגרב"צ מוצפי בשם "רבי אברהם אזולאי" סבו של ה"חיד"א"), שלעתיד לבוא יקומו האבות לתחייה במערת המכפלה, ויקחו אתם ביחד את כל הנפטרים הקבורים שם, ויעלו לירושלים. ואכן בעבר היו דורות רבים, שנהגו ביום השנה הראשון, לאסוף את עצמות אביהם, והיו מעלים אותם לפתח מערת המכפלה, ובחפירות שנעשו בעבר במערה, מצאו הרבה כדים עם עצמות מתקופת בית שני והלאה.

והרי שהאבות הקדושים יקומו לתחייה במערת המכפלה, ולא יצטערו בכלל בצער גלגול מחילות. ולכך רצה יעקב להיקבר בחברון, ולא במצרים. עכ"ל.

ג) הנה ב"כתבי האר"י" זיע"א, מבואר, שיש מערה ממערת המכפלה עד לכותל המערבי, ובערב שבת אחרי חצות הולכים האבות במערה זו לכותל. אם כן הקבורים במערת המכפלה לא יתגלגלו בעפר המחילות, אלא יעלו במערה הכרויה בין חברון לירושלים, ללא הצער שיהיה לקבורים במצרים. והבן.

ד) עוד י"ל בס"ד ע"פ מאמר חז"ל (פסיקתא רבתי פרשה א', ועוד) "עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל". ואם כן י"ל שהכוונה "עתידים צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים", היינו בכל ארץ ישראל, כולל חברון, ואתי שפיר. והבן.

האם אשתו של רב יוסף הדליקה נרות שבת משחשיכה ח"ו

מסופר בגמרא (מסכת שבת דף כג:) שאשתו של רב יוסף איחרה להדליק נרות (ולרוב הראשונים היינו נרות שבת), ואמר לה, תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה, מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן.

דברי הגמרא קשים מאוד, היתכן שהדליקה משחשיכה, וחיללה שבת ח"ו, ולא אמר לה רב יוסף אלא זה שיש 'ענין' להקדים?

אמנם נראה לבאר את הגמרא בביאור פשוט מאוד, ועל פי דברי רבנו תם שיש שתי שקיעות, הראשונה היא היעלמות גוף השמש מהאופק (היינו מה שנקרא שקיעה בלשוננו והיא שקיעת החמה לשיטת הגאונים החולקים על רבנו תם וסוברים שמזמן זה ואילך מתחיל בין השמשות, והשנייה היא שקיעת האור שהיא כשעה לאחר מכן, והיא 'שקיעת החמה' של חז"ל ומתחיל בין השמשות), ואחר כשליש או חצי שעה הוא זמן צאת הכוכבים ונהיה לילה גמור.

ולפי זה מבואר בפשטות שהייתה מאחרת ומדליקה קודם שקיעה שניה, שהיא שקיעת האור, ואמר לה רב יוסף שאמנם השבת נכנסת בשקיעה שנייה, אולם יש עניין להשלים את עמוד הענן ועמוד האש, ועניין זה תלוי באור וחושך, ומתחיל כבר בשקיעה ראשונה שהיא שקיעת גוף החמה שמכאן ואילך מחשיך היום.

מי הם תרמודאי ואם יש פרסומי ניסא לגויים

משיירי ימי החנוכה

נפסק בגמרא (מסכת שבת, במה מדליקין, דף כ"א עמוד ב') שזמן הדלקה הוא עד שתכלה רגל מן השוק, וביארו: 'עד כמה, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, עד דכליא ריגלא דתרמודאי'.

בביאור עניינם של תרמודים אלו, מצינו שני פירושים:

א. שהוא שם אומה. וכן כתב רש"י שזהו שם אומה מלקטי עצים דקים (אמנם נראה יותר שהגירסא הנכונה ברש"י היא ככתוב בנימוקי יוסף (הנדמ"ח) כאן, שהעתיק לשונו בכל הדיבור וכתב 'שם אומנות מלקטי עצים דקים', וכן הגיהו בש"ס עוז והדר).

ואכן מצינו אומה הנקראת תרמוד, וכן מצאנו לרבי יוחנן (שהוא בעל המימרא כאן) שאמר בש"ס דברים רבים אודותיה. ביבמות (טז.) הביאו שתי דעות בשם רבי יוחנן אם מקבלים גרים מתרמוד או לא, והובא כן משמו גם בירושלמי (יבמות פ"א ה"ו וקידושין פ"ד ה"א ושם ס"ל כרעת האומר בשמו שמקבלים גרים מתרמוד). ובבבלי שם בהמשך נחלק רבי יוחנן עם סביא מה הטעם שאין מקבלים גרים משם. גם בתלמוד ירושלמי (תענית פ"ד סוף ה"ה) ובמדרשים (ב"ר נו יא, איכ"ר ב ד, וילי"ש וירא סימן קב) אמר רבי יוחנן שאשרי מי שיראה במפלת תרמוד. והם היו אומה ששלטו בישראל בזמנו של רבי יוחנן, ככתוב בספרי דברי הימים. ועיין עוד בגיטין (לח.) שמסופר שההוא תרמודאה (עובד כוכבים היה מתרמוד, רש"י) פדה את שפחתו של רבי אבא בר זוטרא שנשבתה, לשם אישות, וראיתי בסדר הדורות שהיה רבי אבא בר זוטרא מתורגמניה דר' יוחנן (כדאיתא ירושלמי שהובא בר"ן נדרים ח). וכן בחידושי הגר"א (לשבת כא)

כתב וז"ל: 'ורבינו הגדול הכ"מ אמר שהנכון שהמדינה נקראת תרמודאי והם יושבים בשוק מאוחר מכולם'. וצ"ב שלפי זה משמע שהפרסום הוא להם, ויהיה מוכח שיש פרסום לגויים. אמנם ברש"י נשמר מזה, שכתב שהם נותרו בשוק מאוחר אחר כולם, שבני השוק היו הולכים לביתם, וכשהיו רואים שחסרים להם עצים להאיר את החשיכה, היו יוצאים וקונים מהם. ולפי זה אפשר שהפרסום אינו לתרמודאי, אלא ליהודים ההולכים אליהם והשבים מהם.

ב. הרבה ראשונים (עיין בפסקי ריי"ד וריא"ז, וחידושי הריטב"א, ועוד) פרשו שהתרמודים הם מלקטי או מוכרי עצים הנקראים 'תרמדי', כפי שהעידו הגאונים (עיין באוצר הגאונים) ש'יש עצים במקומינו להסקה ולהתחמם בהם ושמם תרמדי', וכתבו הגאונים שם, שעצים אלו הם כמו הגין ואטדין (מיני קוצים). ופירשו עוד, שהתרמודאי הם עניים העושים מלאכה עד שעה מאוחרת, ואין להם כסף לקנות עצים, לכן אחר מלאכתם הם הולכים ללקט עצים אלו שהם בחינם, ולפיכך הם מתאחרים להכנס לבתיהם. וכן כתב הרי"ף. לפירוש זה נראה הפרסום בהדלקה הוא לאלו התרמודים עצמם ההולכים בשוק, ואפשר שיהודים המה, ואין ראיה שיש פרסומי ניסא לגויים.

(מתוך "דרך ישרה" להרב ישראל כהן שליט"א.)

לבטל כוחות החיצוניים

כתב האריז"ל בשער הכוונות (דרושי תפילת ערבית, דרוש א'): דע כי לילה לאו זמן ציצית הוא כנזכר בגמרא. אמנם אין זה אלא בטלית גדולה שמתעטפין בה בשעת התפילה, והטעם הוא במה שנתבאר אצלנו בדרושי הציצית וכו'. אבל, הטלית קטן בחינתו הוא מבחינת זמן הקטנות וכו'. ולכן נוהג אפילו בלילה וכו'. ולכן, צריך ליזהר שלא להסיר מעליו הציצית קטן לא ביום ולא בלילה וישכב עמה בלילה ויועיל מאוד לבטל כוחות החיצוניים. ואין זמן שצריך להסיר אותה מעליו אלא בכניסתו לבית המרחץ. וראיה לדבר ממה שאמרו בגמרא מנחות (מג עמוד א'), שכשנכנס דוד למרחץ וראה עצמו ערום אמר אוי לי שאני ערום מן המצוות, עד שנסתכל במילה וכו'. ואם בהיותו ישן היה מסיר ציצית קטן, אם כן למה לא היה מצטער בכל לילה שהיה נשאר בלי שום מצוה. אלא ודאי שאין זמן שיהיה פטור מן הציצית קטן אלא דווקא במרחץ.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל: gilwein26@012.net.il

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net